

ข้อมูลพื้นฐานชุมชน “บ้านเนินพุทรา” และ “บ้านคลองจาก-อ่าวตาล”

3.1 ข้อมูลพื้นฐานชุมชน “บ้านเนินพุทรา”

3.1.1 ลักษณะทางกายภาพ ประวัติและการตั้งถิ่นฐานของชุมชน “บ้านเนินพุทรา”

บ้านเนินพุทรา อยู่ห่างจากตัวจังหวัดเป็นระยะทางประมาณ 16 กิโลเมตร ได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านทางการเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ.2533 ลักษณะพื้นที่มีอาณาเขตทุกด้านติดต่อกับหมู่บ้านต่างๆ โดยประชากรของหมู่บ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก

ตั้งแต่ได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านทางการ บ้านเนินพุทรา มีผู้ใหญ่บ้านหนึ่งคน ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านหญิงที่มีความโดดเด่นเป็นที่เคารพนับถือของบุคคลทั่วไปทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล จังหวัด บทบาทที่โดดเด่นในระดับหมู่บ้านคือเป็นผู้นำที่มีปัญญา บารมี ศีลธรรม และความสามารถในการดึงชาวบ้านที่มีความแตกแยกให้มารวมตัวกันในการแก้ไขปัญหาต่างๆของชุมชน ทั้งปัญหาที่เกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น น้ำป่าไหลหลากทำให้นอนในหมู่บ้านขาดในหลายๆ จุดพร้อมๆ กัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถรวบรวมสมาชิกในชุมชนเพื่อทำการซ่อมแซมถนนภายในระยะเวลาไม่นาน โดยไม่ต้องรอให้หน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐเข้ามาแก้ไข ส่วนปัญหาที่เกินความสามารถที่ชาวบ้านจะดำเนินการเองได้นั้น ผู้ใหญ่บ้านได้ทำการประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เข้ามาดำเนินการช่วยเหลือ ส่งผลให้ปัจจุบันชุมชนมีถนนใช้ มีการคมนาคมที่มีความสะดวกสบายขึ้น มีไฟฟ้าใช้อย่างทั่วถึง มีอ่างเก็บน้ำทั้งขนาดเล็กและใหญ่ เพื่อใช้ในการเกษตรกรรม ประชาชนจึงมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์คนกลุ่มแรกๆ (ผู้อาวุโสในชุมชน จำนวน 7 คน, สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2546) ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานที่บ้านเนินพุทราในระยะแรกได้เล่าว่า ย้อนหลังไปเมื่อประมาณ 40-50 ปีมาแล้ว บริเวณนี้มีลักษณะเป็นพื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีสัตว์ป่าอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก การเดินทางเข้ามาของคนกลุ่มแรกๆใช้วิธีการเดินเท้าเข้ามาตามเส้นทางลากซุงของบริษัททำไม้แห่งหนึ่งซึ่งได้รับสัมปทานเข้ามาทำไม้บริเวณนี้ ผู้คนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในช่วงแรกจะทำการถางป่าและบุกเบิกที่ดินเพื่อการเพาะปลูก คนกลุ่มแรกที่เข้ามาส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง การเข้ามาบุกเบิกที่ดินจึงเป็นไปในลักษณะการเดินทางไปๆมาๆระหว่างพื้นที่ที่ได้บุกเบิกเอาไว้กับภูมิลำเนาเดิม โดยจะสร้างขนาเล็กๆไว้พักชั่วคราวตามพื้นที่ที่ได้บุกเบิกจับจองไว้ ดังนั้นเมื่อมีการเข้ามาตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรส่งผลให้การตั้งบ้านเรือนมีการกระจายตัวกันค่อนข้างมาก

ส่วนการอพยพเคลื่อนย้ายของผู้คนจากต่างถิ่นเข้ามาอาศัยบริเวณบ้านเนินพุทรา เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2511 เป็นต้นมา โดยมากเข้ามาทำไร่มันสำปะหลังซึ่งมีราคาดีและนิยมปลูกมากแถวจังหวัดระยองและจังหวัดชลบุรี และเนื่องจากพื้นที่บ้านเนินพุทรายังมีความอุดมสมบูรณ์และมีพื้นที่อีกจำนวนมากที่ไม่มีใครจับจองเป็นเจ้าของผู้คนจึงหลั่งไหลเข้ามาเพื่อหาพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังกัน ดังนั้นการเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณบ้านเนินพุทราจึงประกอบไปด้วยผู้ที่มีภูมิปัญญาใกล้เคียง ผู้ที่มาจากจังหวัดระยอง จันทบุรี ชลบุรี และมีบางส่วนที่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงนั้นคือการทะเลาะเบาะแว้งของคนกลุ่มต่างๆ เนื่องจากการแย่งที่ดินกัน (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเนินพุทรา, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2546)

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2521-2522 มีคนบางส่วนอพยพออกจากพื้นที่เนื่องจากราคามันสำปะหลังตกต่ำ เพราะมีคนปลูกกันมาก ส่วนคนที่ยังปักหลักอยู่ต่อไปได้หันมาปลูกยางพาราและทำสวนผลไม้ ทั้งเงาะ ทุเรียน สับปะรดและอื่นๆ แทน

เนื่องจากลักษณะพื้นที่หมู่บ้านค่อนข้างกว้างขวางการตั้งบ้านเรือนมีการกระจายตัวค่อนข้างมากและผู้คนที่เข้ามาอยู่อาศัยมีความแตกต่างหลากหลายเพื่อให้เกิดความสงบสุขในการอยู่ร่วมกัน ผู้ใหญ่บ้านเนินพุทราจึงได้จัดตั้งหมู่บ้านขึ้น จำนวน 3 หมู่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการปกครองดูแลแก้ปัญหาของตนเองร่วมกัน

โดยที่แต่ละหมู่บ้านจะมีโครงสร้างตำแหน่งต่าง ๆ รวม 15 ตำแหน่งดังนี้

1. ประธานหมู่บ้าน
2. รองประธานหมู่บ้าน
3. เลขานุการหมู่บ้าน
4. ฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย
5. ฝ่ายพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ
6. ฝ่ายสาธารณสุข
7. ฝ่ายศึกษาและวัฒนธรรม
8. ฝ่ายสวัสดิการและสังคม
9. ฝ่ายการคลัง
10. ฝ่ายกิจการสถานที่
11. ฝ่ายปกครอง
12. ฝ่ายจัดการทรัพยากร
13. ฝ่ายต่อต้านยาเสพติด
14. ฝ่ายป้องกันและควบคุมโรคเอดส์
15. ฝ่ายส่งเสริมประชาธิปไตย

การดำเนินการปกครองดูแลหมู่บ้านผ่านกลไกหมู่บ้านได้ดำเนินการเรื่อยมา จนกระทั่งเมื่อ วันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2545 บ้านเนินพุทราได้ดำเนินกิจกรรมสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนโดยมี การคัดเลือกผู้นำทางธรรมชาติจำนวน 46 คน เพื่อดูแลสถานการณ์ปัญหาต่างๆภายในหมู่บ้าน ส่งผล ให้การจัดการปกครองตนเองในระบบหมู่บ้านได้ยุติบทบาทลง เปลี่ยนเป็นการให้คณะกรรมการ ชุมชนเข้มแข็งซึ่งได้รับการเลือกตั้งมาจากชาวบ้าน โดยตรง ทำหน้าที่ดูแลครัวเรือนต่างๆ โดย กรรมการหนึ่งคนมีเครือข่ายในการดูแลรับผิดชอบจำนวนตั้งแต่ 1-3 ครัวเรือน อย่างไรก็ตามเมื่อ พิจารณารายชื่อของบุคคลที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการชุมชนเข้มพบว่า ชาวบ้านได้เลือกผู้นำจากกลุ่ม ต่างๆเข้ามาเป็นคณะกรรมการด้วย

3.1.2 ลักษณะโครงสร้างประชากรและสังคม

1) ลักษณะประชากร

บ้านเนินพุทรามีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 128 ครัวเรือน มีประชากรรวม 543 คน แยกเป็น ประชากรชาย 267 คน หญิง 276 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 29 พ.ย 2547)

2) ศาสนา ความเชื่อ ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประชากรบ้านเนินพุทราทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ บ้านเนินพุทราไม่มีวัดในหมู่บ้าน ดังนั้นในการประกอบพิธีสำคัญทางศาสนาชาวบ้านจะไปใช้วัดซึ่งอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านใกล้เคียง ซึ่ง อยู่ห่างจากบ้านเนินพุทราออกไปเป็นระยะทางประมาณ 7 กิโลเมตร ดังนั้นวัดจึงเป็นศูนย์รวมทาง จิตใจของชาวบ้านจากหลายๆชุมชน ส่งผลให้ชาวบ้านในชุมชนต่างๆได้มาพบปะกันเพื่อมา ประกอบพิธีทางศาสนาด้วยกัน ส่วนประเพณีที่สำคัญของหมู่บ้านคือในช่วงเทศกาลปีใหม่นิวบ้าน พุทราจะร่วมกันจัดพิธีทำบุญขึ้นที่ศาลาเอนกประสงค์ของหมู่บ้าน ซึ่งถือเป็นพิธีการทำบุญประจำปี ที่สำคัญของหมู่บ้าน

3) การศึกษา

บ้านเนินพุทราไม่มีโรงเรียนภายในหมู่บ้าน ดังนั้นนักเรียนต้องเดินทางไปเรียนนอก หมู่บ้านโดยผู้ปกครองไปส่งหรือไปกลับโดยรถประจำ เด็กส่วนใหญ่เข้าเรียนระดับอนุบาลจนถึง มัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่โรงเรียนใกล้เคียงซึ่งตั้งอยู่ในหมู่บ้านใกล้เคียง อยู่ห่างจากหมู่บ้านเป็น ระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร ส่วนเด็กที่ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปจะต้องเข้าไปศึกษาต่อที่

โรงเรียนในตัวจังหวัด จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการศึกษาของเด็กและเยาวชนในหมู่บ้านพบว่า ในปัจจุบันบุตรหลานของชาวเนินพุทราได้รับการส่งเสริมให้ศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้นไปหลังจากจบการศึกษาภาคบังคับ เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาและมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี จึงสามารถส่งเสียให้บุตรหลานได้มีโอกาสศึกษาต่อนอกชุมชน จังหวัดใกล้เคียง หรือศึกษาต่อในกรุงเทพมหานคร พบว่ามีเด็กเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ไม่ได้ศึกษาต่อ ซึ่งโดยมากมีสาเหตุมาจากความไม่เอาใจใส่ในการศึกษาของตัวเองมากกว่าฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวไม่เอื้ออำนวย

3.1.3 ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจของประชากรในพื้นที่ศึกษา

1) ลักษณะภูมิประเทศและการใช้ประโยชน์ที่ดิน

บ้านเนินพุทรา มีพื้นที่โดยรวมประมาณ 13.000 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่แหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกประมาณ 400 ไร่ ซึ่งมีทั้งที่เป็นบ่อน้ำสาธารณะและบ่อน้ำส่วนตัว ส่วนพื้นที่ที่เหลือส่วนใหญ่ใช้ในการเพาะปลูกพืชสวนจำพวกสับปะรด ขางพารา และผลไม้อื่นๆ โดยชาวบ้านจะตั้งบ้านเรือนกระจัดกระจายตามพื้นที่สวนของตัวเอง

2) โครงสร้างเศรษฐกิจ

บ้านเนินพุทรา มีการเคลื่อนย้ายของผู้คนที่มิถุนีลามาอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงเข้ามาเพื่อถางที่ดินเพื่อการเพาะปลูกเมื่อ 40 กว่าปีก่อน การเข้ามาจับจองพื้นที่ในช่วงแรกๆ เป็นลักษณะของการเข้ามาถางป่าเพื่อทำไร่มันสำปะหลัง แต่ระยะต่อมาราคามันสำปะหลังไม่ค่อยดีเพราะมีคนปลูกกันมากอยู่ทั่วไปทำให้คนบางส่วนอพยพย้ายออกจากพื้นที่ ส่วนคนที่ยังปักหลักอยู่ต่อไปได้หันมาปลูกขางพาราและทำสวนผลไม้ ทั้งเงาะ ทุเรียน สับปะรดและอื่นๆ แต่ที่นิยมปลูกกันมากคือสับปะรด

การปลูกสับปะรด นอกจากจะปลูกในพื้นที่หมู่บ้านแล้วยังมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกไปยังพื้นที่หมู่บ้านอื่นๆ ในลักษณะของการเช่าพื้นที่หรือการให้ใช้พื้นที่ ซึ่งการให้ใช้พื้นที่จะมีการตกลงกันระหว่างเจ้าของที่ดินและผู้ปลูก ซึ่งจะเป็นการแบ่งผลประโยชน์ในการเก็บผลโดยผู้ลงทุนอาจเก็บผลในปีแรก ปีที่สองแล้วแต่จะตกลง ซึ่งการปลูกสับปะรดสามารถเก็บผลได้ถึงสามปีหรืออาจมากกว่านั้นก็ได้ ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับดูแลบำรุงรักษาของเกษตรกรเป็นสำคัญ

ลักษณะการทำสวนสับปะรดเป็นกิจกรรมที่ต้องดูแลและใช้แรงงานต่อเนื่องตลอดปี ขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่การปลูก ดูแลบำรุง หักหน่อ เก็บผล จนกระทั่งขนส่งไปยังตลาดต้องใช้แรงงานจำนวนมาก เป็นผลให้ผู้ใช้แรงงานในสวนสับปะรดส่วนหนึ่งหันมาใช้ยาบ้าเพราะคิดว่าจะช่วยให้มี

ความอดทนในการทำงานได้มากขึ้นและนานขึ้น ซึ่งการใช้บ้านนั้นไม่ใช่เฉพาะแรงงานรับจ้างเท่านั้น แม้แต่เจ้าของสวนเองก็ใช้ด้วยเพราะต้องทำงานแข่งกับเวลา

แม้ว่าจะมีการเช่าหรือขอใช้พื้นที่เพาะปลูกนอกหมู่บ้าน แต่โดยภาพรวมแล้วชาวบ้านเนินพุทราส่วนใหญ่จะมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ซึ่งกรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่ดินจะมีทั้ง สปก. นส.3 และ โฉนดที่ดินซึ่งแต่ละครอบครัวจะมีมากบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันออกไป* ในกรณีที่เป็นเอกสารประเภทโฉนดที่ดินมักเป็นบริเวณซึ่งเป็นที่ตั้งของบ้านเรือน และข้อมูลจากการสำรวจของผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านในปัจจุบันมีเพียง 16 ครัวเรือนจาก 128 ครัวเรือนเท่านั้นที่มีเพียงที่อยู่อาศัยแต่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง

การประกอบอาชีพของชาวบ้านเนินพุทรา คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ ดังนี้**

อาชีพทำสวนผลไม้ สวนยางพารา สวนสับปะรด	85%
อาชีพรับจ้าง	10%
อาชีพอื่นๆ	5%

3.1.4 ข้อมูลพื้นฐานด้านสุขภาพอนามัย

การใช้บริการด้านสาธารณสุขชาวบ้านเนินพุทราใช้บริการจากสถานีอนามัย ซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้าน 3 กิโลเมตร ในช่วงของการบำบัดรักษาผู้เสพของบ้านเนินพุทราไม่ได้เข้ารับการบำบัดรักษาที่สถานีอนามัย เนื่องจากคณะกรรมการชุมชนเข้มแข็งมีความเห็นร่วมกันว่าจะใช้วิธีการชุมชน/สังคมบำบัด โดยชาวบ้านจะช่วยกันดูแลผู้เสพในฐานะผู้ป่วย ดังนั้นเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยจึงเป็นผู้คอยให้ความรู้ต่างๆ ในการประชุม และทำหน้าที่ตรวจปีสสาวะผู้ป่วยตามกำหนดเวลาที่ชุมชนได้แจ้งมา (เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย, สัมภาษณ์, 15 พฤษภาคม 2547)

3.1.5 ข้อมูลด้านการรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนา

บ้านเนินพุทรามีการรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนา กลุ่มต่างๆ ดังนี้

1. กลุ่มสตรีเพื่อการพัฒนา แบ่งเป็น 3 กลุ่มดังนี้

1.1 กลุ่มผู้นำสตรีอาสาพัฒนาเมือง มีสมาชิกกลุ่มอยู่ประมาณ 20 คน ได้รับงบประมาณจากรัฐบาลนายชวน หลีกภัย จำนวน 100,000 บาท ครั้งแรกผู้ใหญ่บ้านตั้งใจว่าจะนำเงินมาลงทุนเปิดร้านค้าชุมชน แต่ไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากไม่มีสมาชิกคนใดสนใจมาร่วม

* ในกรณีของ สปก. สาเหตุที่มีชาวบ้านบางส่วนมีที่ดินทำกินเกิน 50 ไร่ เนื่องจากมีการเข้าชื่อเป็นกลุ่มการผลิต โดยในกลุ่มจะเป็นญาติพี่น้อง หรือลูกหลานที่มีความสนิทสนมกัน

** ข้อมูลจาก เอกสาร "ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเข้มแข็ง บ้านเนินพุทรา"

ดำเนินการ เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ในชุมชนมีอาชีพเป็นของตน จึงได้นำเงินนี้ให้สมาชิกกลุ่มกู้ยืมโดยไม่คิดดอกเบี้ย ส่วนกิจกรรมหลักของสมาชิกกลุ่มคือ การเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญต่างๆของหน่วยงานราชการเมื่อมีการขอความร่วมมือ

1.2 กลุ่มแม่บ้านเกษตร มีสมาชิกในกลุ่มประมาณ 50 คน ระยะเวลาที่มีการรวมกลุ่มจะเป็นการปลูกผลผลิตร่วมกัน โดยขอใช้ที่จากคินชาวบ้านในจารปลูกและดูแลบำรุงรักษาสับปะรดร่วมกัน สมาชิกกลุ่มร่วมกันดำเนินกิจกรรมได้เป็นเวลาประมาณ 2 ปี จนกระทั่งสามารถตั้งกองทุนจำนวน 150,000 บาท และนำเงินมาให้สมาชิกในกลุ่มกู้ยืมไป ใช้เพื่อการประกอบ

1.3 กลุ่มปรับปรุงคุณภาพทุเรียนมีสมาชิกจำนวน 40 คน มีเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอเข้ามาสอนกลุ่มสตรีให้สามารถปรับปรุงคุณภาพทุเรียน โดยเน้นการปลูกและการบำรุงรักษาทุเรียนให้มีคุณภาพเพื่อการส่งออก

2. กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2539 มีคณะกรรมการบริหารจำนวน 10 คน การก่อตั้งกลุ่มครั้งแรกมีสมาชิกประมาณ 50 คน และได้มีสมาชิกในชุมชนให้ความสนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งปัจจุบันมีสมาชิกเป็นจำนวนถึง 300 คน โดยในแต่ละครอบครัวสามารถเปิดบัญชีได้จำนวน 2 บัญชี กำหนดราคาหุ้นไว้หุ้นละ 10 บาท ภายในระยะเวลา 5 ปีจะเปิดโอกาสให้เพิ่มหุ้นได้ 1 ครั้ง กำหนดวงเงินกู้ไม่เกิน 20,000 บาทต่อครั้ง แต่ถ้ายังคงมีเงินเหลือ อาจให้กู้เพิ่มได้ทั้งนี้ให้อยู่ในดุลยพินิจของกรรมการกลุ่ม ปัจจุบันกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์มีเงินหมุนเวียนประมาณ 2 ล้านบาท

3. กองทุนหมู่บ้าน เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 มีคณะกรรมการบริหารจำนวน 15 คน ผู้ที่สมัครเป็นสมาชิกกองทุนสามารถกู้ยืมเงินจะนำเงินไปหมุนเวียนลงทุนประกอบอาชีพ กำหนดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 ต่อปี โดยคณะกรรมการจะติดตามดูแลว่าผู้ที่ใช้เงินได้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์หรือไม่ อย่างไรก็ตามที่ผ่านมาการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านมีผลกำไรเป็นอย่างดี เพราะสมาชิกกองทุนส่งเงินครบตามจำนวนและกำหนดเวลา

4. กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน มีกลุ่มอาสาสมัครจำนวน 13 คน ทั้งหมดเป็นผู้หญิง บทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มคือ การทำหน้าที่ดูแลและจัดเก็บข้อมูลด้านสาธารณสุขของชุมชน รวมทั้งประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ เช่น การประชาสัมพันธ์เรื่อง กำจัดลูกน้ำ ยุงลาย เป็นต้น

5. กลุ่มคณะกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีคณะกรรมการมาจากการเลือกสรรผู้นำธรรมชาติจำนวน 46 คน มีเป้าหมายหลักเพื่อการดำเนินการสร้างความเข้มแข็งในการแก้ไขปัญหาเสพติดให้กับชุมชน

6. กลุ่มเด็กและเยาวชน การเกิดขึ้นของกลุ่มเป็นผล โดยตรงจากการดำเนินกิจกรรมชุมชนเข้มแข็ง ปัจจุบันมีการส่งเสริมกิจกรรมทางด้านกีฬา และกิจกรรมการพัฒนาจิตใจการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองและคณะกรรมการชุมชนเข้มแข็ง

3.2 ข้อมูลพื้นฐานชุมชน “บ้านคลองจาก-อ่าวตาล”

3.2.1 ประวัติและการตั้งถิ่นฐานของชุมชน “บ้านคลองจาก-อ่าวตาล”

บ้านคลองจาก-อ่าวตาล อยู่ห่างจากตัวจังหวัดเป็นระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร มีอาณาเขตทางด้านทิศเหนือ ทิศใต้ และทิศตะวันออก ติดต่อหมู่บ้านอื่นๆทางพื้นดิน ส่วนทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านติดต่อกับทะเลอ่าวไทย จากคำบอกเล่าของผู้อาวุโสในชุมชน (สัมภาษณ์, 22 มิถุนายน 2547) พบว่า บ้านคลองจาก-อ่าวตาลมีผู้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานช่วงแรกเมื่อราว 200 ปีมาแล้ว ซึ่งแต่เดิมบริเวณนี้มีการตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ไม่มากนักและโดยมากมักเป็นเรือญาดิกัน ชาวบ้านมักทำการถางป่าเพื่อปลูกข้าวไร่ โดยปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่สวนของตนเอง ส่งผลให้การตั้งบ้านเรือนบริเวณบ้านคลองจากมีการกระจายตัวกันค่อนข้างมาก ต่อมา มีชาวจีนอพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนในบริเวณใกล้เคียงกับผู้ที่มาอยู่อาศัยก่อน อาชีพสำคัญที่ชาวจีนริเริ่มทำคือ การปลูกพริกไทย จนกระทั่งเป็นที่นิยมปลูกของชาวบ้านในหมู่บ้าน ต่อมาผลผลิตตกต่ำชาวบ้านจึงได้หันมาปลูกยางพาราและผลไม้ โดยเริ่มปลูกเงาะเบญจักษ์ซึ่งเป็นเงาะพันธุ์พื้นเมือง ต่อมาพัฒนาเป็นเงาะพันธุ์สีชมพูและเงาะโรงเรียน บริเวณที่ตั้งบ้านเรือนในช่วงแรกนั้นเรียกว่า “บ้านคลองจาก”

ส่วนบริเวณที่เรียกว่า “บ้านอ่าวตาล” (อดีตผู้ใหญ่บ้าน, สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2547) ก่อนที่จะมีผู้มาตั้งบ้านเรือนเพื่ออยู่อาศัยนั้น สภาพพื้นที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลปกคลุมไปด้วยป่าจากไม่เหมาะแก่การเพาะปลูกพืชสวนและการตั้งบ้านเรือนเพื่ออยู่อาศัย จนกระทั่งประมาณ ปี พ.ศ. 2519-2520 สมัยที่ มรว. ศึกฤทธิ์ ปราโมทย์ เป็นนายกรัฐมนตรีได้มีนโยบายเงินผันเพื่อสนับสนุนการสร้างถนนและสะพานตามหมู่บ้านชนบท ได้มีการสร้างสะพานไม้ลงมาบริเวณที่เรียกว่าบ้านอ่าวตาล เนื่องจากช่วงเวลานั้นทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลยังมีความอุดมสมบูรณ์อยู่มาก จึงได้มีการอพยพของคนจากต่างถิ่นเข้ามาทำมาหากินทางทะเล โดยมากแล้วจะมาจากบ้านหนองซิม อำเภอสทิงพระ จังหวัดจันทบุรี จังหวัดชลบุรี และจังหวัดอื่นทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย กลุ่มคนที่เข้ามาในช่วงนี้จะปลูกบ้านอยู่ริมคลองที่เชื่อมต่อกับทะเลอ่าวไทยเพื่อความสะดวกในการประกอบอาชีพประมง และเพื่อความสะดวกในการจอดเรือประมง เมื่อสมาชิกในครอบครัวแต่งงานก็ไม่ได้แยกบ้านหรือย้ายไปอยู่นอกชุมชน แต่มักอาศัยอยู่รวมกันหรือขยายบ้านเรือนออกไป แต่เนื่องจากพื้นที่ริมคลองมีจำกัดและปัจจุบันกรมเจ้าท่ามีความเข้มงวดกวดขันในเรื่องการปลูกสร้างอาคาร ดังนั้นลักษณะบ้านเรือนของชาวประมงที่ตั้งอยู่บริเวณริมคลองจึงมีลักษณะแออัด

และบางจุดมีลักษณะคล้ายแหล่งเสื่อมโทรม ในแต่ละบ้านจะมีสมาชิกอาศัยอยู่หลายคน และบ้านเรือนส่วนใหญ่ไม่สามารถขอบ้านเลขที่ได้จึงต้องขอต่อไฟฟ้าจากบ้านอื่นมาใช้ ส่วนน้ำทุกครัวเรือนสามารถใช้ประปาหน้าคิบบของหมู่บ้าน

3.2.2 ลักษณะโครงสร้างประชากรและสังคม

1) ลักษณะประชากร

บ้านคลองจาก-อ่าวตาล มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 172 ครัวเรือน มีประชากรรวม 800 คน เป็นชาย 394 คน หญิง 401 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 1 ธันวาคม 2547)

2) ศาสนา ความเชื่อ ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

บ้านคลองจาก-อ่าวตาลไม่มีวัดในหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงใช้วัดร่วมกับหมู่บ้านข้างเคียงซึ่งอยู่ห่างออกไปประมาณหนึ่งกิโลเมตรเป็นศูนย์รวมจิตใจและสถานที่ในการประกอบศาสนพิธีต่างๆ ส่วนในหมู่บ้านมีศาลเจ้าพ่อปู่ร้อย(นามจริง)ซึ่งชาวบ้านทั่วไปให้ความเคารพในความศักดิ์สิทธิ์และมีความเชื่อว่าการกราบไหว้ต่อศาลเจ้าพ่อปู่ร้อยจะช่วยให้การทำมาหากินมีความคล่องตัว และสามารถคลำบันดาลให้สมปรารถนาในเรื่องต่างๆได้ การสักการะเจ้าพ่อปู่ร้อยใช้รูปจำนวน 9 ดอกพร้อมของสักการะซึ่งในสมัยก่อนนิยมใช้เหล้าป่าที่ชาวบ้านต้มเอง แต่ในปัจจุบันนิยมสักการะด้วยเบียร์หรือสิ่งอื่นๆตามที่ชาวบ้านสะดวก แต่มีข้อแม้ว่าห้ามสักการะด้วยของดำโดยเด็ดขาด (ชาวบ้าน, สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2547)

ส่วนประเพณีที่สำคัญของหมู่บ้านคือ “ประเพณีการทำบุญพระทรายน้ำไหล” โดยชาวบ้านจะสร้างเรือขนาดเล็กจำลองแบบจากของจริง โดยนำไม้ระกำมาแกะเป็นตุ๊กตาใส่ลงไปในเรือพร้อมกับข้าวของเครื่องใช้ อาหารแห้งต่างๆ การใส่ตุ๊กตาไม้ระกำในเรือถือเป็นการฝากผีฝากไข้ของคนในหมู่บ้านไปกับเรือ โดยพิธีนี้จะจัดขึ้นในวันที่ 16 เมษายนของทุกปี อาจเรียกประเพณีนี้ว่า “ตรุษสงกรานต์” หรือ “พิธีบุญกลางบ้าน” ก็ได้ ซึ่งในอดีตในงานประเพณีนี้จะมีการเล่นต่างๆมากมาย แต่ปัจจุบันประเพณีนี้ได้ลดความสำคัญของการเล่นต่างๆไป เพราะมีผู้สนใจน้อยลงลงเหลือไว้แต่พิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น

นอกจากนี้ในหมู่บ้านยังมีองค์ความรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับการรักษาแผนโบราณ เช่น “หมอยาเขียวจอบ” คือ ภูมิปัญญาในการรักษาผู้ที่มีอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย หรือหญิงหลังคลอดบุตร วิธีการรักษาคือ หมอยาเขียวจอบจะนำจอบไปเผาไฟจนร้อนแดง หลังจากนั้นผู้ที่เจ็บป่วยจะใช้

น้ำมันทาที่เท้าแล้วเหยียบไปบนจอบที่ร้อน จากนั้นจะใช้เท้าเหยียบไปตามร่างกายส่วนที่ปวดเมื่อยของผู้ป่วย

3) การศึกษา

จากการสัมภาษณ์กำนันและผู้นำชุมชนหลายท่านพบว่า ประชากรส่วนใหญ่ในหมู่บ้านได้รับการศึกษาภาคบังคับจนสามารถอ่านออกเขียนได้ แม้จะไม่มีโรงเรียนประจำหมู่บ้าน แต่มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียง อยู่ห่างจากหมู่บ้านเป็นระยะทางประมาณ 1.5 กิโลเมตร เปิดสอนระดับอนุบาลจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมีโรงเรียนมัธยมที่อยู่ห่างจากหมู่บ้านเป็นระยะทางประมาณ 6 กิโลเมตร เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1-6 อย่างไรก็ตาม ผู้ปกครองที่มีฐานะดีมักจะส่งบุตรหลานไปเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมศึกษา จนถึงมัธยมและระดับอาชีวศึกษาในตัวอำเภอ โดยการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาระดับอนุบาลและประถมศึกษานั้น นิยมส่งเข้าศึกษาในโรงเรียนเอกชน ส่วนระดับมัธยมศึกษาจะส่งเรียนโรงเรียนประจำจังหวัดซึ่งมีอยู่จำนวน 3 โรงเรียน และบางส่วนศึกษาต่อในวิทยาลัยเทคนิคประจำจังหวัด การเดินทางไปเรียนในตัวอำเภอ สำหรับเด็กเล็กผู้ปกครองจะไปส่งด้วยตนเองหรือให้ขึ้นรถประจำรับ-ส่งนักเรียน ในกรณีของเด็กโตผู้ปกครองจะอนุญาตให้ขี่มอเตอร์ไซค์ไปเอง อย่างไรก็ตามผู้ปกครองที่ฐานะไม่ค่อยดีมักส่งลูกหลานเข้าเรียนในโรงเรียนใกล้ชุมชนเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชนพบว่า โดยมากแล้วเด็กๆ แถบบ้านคลองจากซึ่งผู้ปกครองมีอาชีพทำสวน จะมีโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่าเด็กๆ ที่อาศัยอยู่บริเวณบ้านอ่าวตาล ซึ่งผู้ปกครองมีอาชีพทำประมง แม้ว่ารายได้เฉลี่ยของผู้ที่มีอาชีพทำประมงจะสูงกว่าผู้ที่มีอาชีพทำสวนก็ตาม ดังนั้นฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองจึงไม่ใช่ปัจจัยเดียวที่ส่งผลต่อโอกาสในการศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้นไป แต่เงื่อนไขสำคัญคือความเอาใจใส่ในการศึกษาของเด็กเอง จากการเข้าศึกษาข้อมูลชุมชนในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาพบว่า มีเด็กวัยรุ่นหลายคนที่ออกจากโรงเรียนกลางคันต่างๆ ที่ผู้ปกครองให้การสนับสนุนในด้านการศึกษาต่อ ซึ่งในประเด็นนี้ผู้นำชุมชนได้แสดงความเห็นว่า อาจมีสาเหตุมาจากลักษณะการประกอบอาชีพของผู้ปกครอง ซึ่งครอบครัวที่ทำประมงมักไม่มีเวลาใกล้ชิดกับบุตรหลานในครอบครัว แม้การทำประมงจะสามารถทำคนเดียวได้ แต่บางครั้งอวนสามี่-ภรรยา ก็ออกทะเลด้วยกัน ซึ่งการออกทะเลโดยมากแล้วจะออกตั้งแต่ตี 4 และกลับมาประมาณ 3-4 โมงเย็น บางครอบครัวที่ออกไปไกลอาจไปพักอยู่ตามเกาะต่างๆ ทำให้ไม่ค่อยมีเวลาดูแลบุตรหลาน ในขณะที่ครอบครัวชาวสวนจะมีเวลาดูแลใกล้ชิด ลูกหลานตลอดเวลา สามารถควบคุมไม่ให้บุตรหลานออกมาเที่ยวเตร่หรือจับกลุ่มมั่วสุมกันในเวลาค่ำคืน ดังที่กำนันได้กล่าวว่า “ลูกชาวสวน ตกเย็นก็กินข้าว อาบน้ำ เข้านอน...”

3.2.3 ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจของประชากรในพื้นที่ศึกษา

1) ลักษณะภูมิประเทศและการใช้ประโยชน์ที่ดิน

บ้านคลองจาก-อ่าวตาลมีพื้นที่ทั้งหมด 1,805 ไร่ ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบติดชายฝั่งทะเลอ่าวไทย แบ่งเป็นพื้นที่ในการเกษตรจำนวน 1,316 ไร่ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้*

พื้นที่ที่ใช้ในการทำสวนจำพวกเงาะ ทุเรียน จำนวน 770 ไร่

พื้นที่เพื่อการทำสวนยางพารา จำนวน 546 ไร่

รวม 1,316 ไร่

ส่วนพื้นที่ที่เหลือเป็นพื้นที่ปลูกสร้างบ้านเรือน โดยมากสร้างกระจกระบายตามสวนของตนเอง พื้นที่สวนของชาวบ้านเป็นเอกสารสิทธิ์ประเภท โฉนดที่ดินและนส.3 ส่วนการปลูกสร้างบ้านเรือนบริเวณอ่าวตาลโดยมากจะตั้งอยู่ริมคลองติดต่อกับทะเล ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ในความดูแลของกรมเจ้าท่า

2) โครงสร้างเศรษฐกิจ

เมื่อประมาณ 200 ปีที่ผ่านมา พื้นที่โดยรอบบ้านคลองจาก-อ่าวตาล เป็นป่าบกผสมกับป่าชายหาด คนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานจะสร้างบ้านเรือนอยู่บริเวณที่เรียกว่าบ้านคลองจาก เพื่อทำมาหากินโดยการหาของป่าและการถางป่าเพื่อทำข้าวไร่ ส่วนพื้นที่ที่เป็นป่าโปร่ง** ชาวบ้านก็จะทำนาค้ำกัน ต่อมาเมื่อมีชาวจีนอพยพมาตั้งบ้านเรือนในบริเวณใกล้เคียงกัน อาชีพที่สำคัญในช่วงนั้นคือ การปลูกพริกไทยดำ ซึ่งนิยมปลูกกันทั่วไป ต่อมาผลผลิตตกต่ำชาวบ้านจึงหันมาปลูกยางพาราและสวนผลไม้ โดยหันมาปลูกเงาะพันธุ์เบญจจันทร์ซึ่งเป็นเงาะพันธุ์พื้นเมือง แล้วพัฒนาเป็นเงาะสีชมพูและเงาะโรงเรียนในเวลาต่อมา (ผู้อาวุโสในชุมชน. สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2547)

จนกระทั่ง พ.ศ. 2519-2520 เป็นต้นมา มีการสร้างสะพานคึกฤทธิมาบริเวณอ่าวตาล ซึ่งอยู่ติดชายทะเล จึงมีผู้คนอพยพเข้ามาทำประมงโดยมากแล้ว มาจากบ้านหนองซิม จันทบุรี มาจับจองพื้นที่ริมคลองซึ่งไม่มีโฉนด เกิดเป็นกลุ่มบ้านชาวประมงขึ้นมา เมื่อมีคนมาอยู่บริเวณมากขึ้น คนดั้งเดิมที่พอมีทุนอยู่บ้างก็ถอยร่นลงมาบริเวณอ่าวตาลเพื่อทำอาชีพค้าขาย และเป็นเจ้าแ่รับซื้อของทะเลที่ชาวประมงหามาได้

* ข้อมูลจากอบต.

** ป่าโปร่ง หรือดงโปร่งเป็นต้นไม้ชนิดหนึ่งขึ้นอยู่ตามป่าชายหาด

พ.ศ. 2523-2524 ชาวบ้านส่วนหนึ่งที่มีเงินทุนค่อนข้างมากได้หันมาเลี้ยงกุ้ง (ทำนากุ้ง) ซึ่งเป็นอาชีพที่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจค่อนข้างสูงในช่วงเวลานั้น ส่งผลให้ชาวบ้านส่วนหนึ่งมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ต่อมาประมาณปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมา การเลี้ยงกุ้งเริ่มประสบปัญหา ผู้ที่เลี้ยงกุ้งจึงหันมาประกอบอาชีพเดิม ปัจจุบันอาชีพหลักของชาวคลองจาก-อ่าวตาล คือ การทำสวน การทำประมงและกิจการต่อเนื่องซึ่งมีลักษณะดังนี้

การทำประมงและอาชีพที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น

ประมงพื้นบ้าน/ประมงชายฝั่ง จำพวกวางลอบปูโดยมากแล้วสามารถวางลอบได้ตลอดทั้งปี เพราะสภาพพื้นที่มีเกาะซำงช่วยกำบังคลื่นลม แต่ช่วงเดือนกุมภาพันธ์และมีนาคม ชาวประมงจะหาปูได้น้อยเนื่องจากเป็นช่วงที่น้ำร้อน ในช่วงฤดูฝนปูจะค่อนข้างชุม และจะชุกชุมมากในช่วงฤดูหนาว

เรือคน โดยมากจะหากุ้ง แต่เนื่องจากปัจจุบันทรัพยากรทางทะเลหาได้ยากขึ้นจึงเหลือผู้ที่ประกอบอาชีพเรือคนเพียง 2-3 เจ้าเท่านั้น

แกะปู เป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องจากการประกอบอาชีพประมงประเภทวางลอบปู ซึ่งสมาชิกในครอบครัวนั้นๆจะหน้าที่แกะเนื้อปูเพื่อส่งขายให้กับเจ้าแก้มในหมู่บ้าน บางครอบครัวที่หาปูได้มากอาจจ้างคนในหมู่บ้านให้ช่วยแกะปู อย่างไรก็ตามผู้ที่ทำอาชีพทำสวนเมื่อมีเวลาว่างอาจไปรับจ้างแกะปูที่โรงงานซึ่งตั้งอยู่ในตำบลใกล้เคียง

อาชีพรับซื้อของทะเล ปัจจุบันมีผู้ประกอบการอาชีพนี้ประมาณ 4-5 ราย ซึ่งทั้งหมดเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างดีกว่าครอบครัวอื่นๆ ในชุมชน

อาชีพทำสวน แบ่งเป็น

ทำสวนผลไม้ จำพวกเงาะ-ทุเรียน โดยในช่วงเดือนพฤศจิกายน เป็นช่วงของการรดน้ำ ไล่ปุ๋ย บำรุงดูแลรักษาต้นผลไม้ และในช่วงปลายเดือนมกราคม จนถึงเดือนเมษายน เป็นช่วงของการเก็บเกี่ยวผลผลิต

ทำสวนยางพารา ในอดีตการทำสวนยางพารา ชาวสวนจะหยุดกรีดยางในช่วงเดือนมิถุนายน-สิงหาคม เนื่องจากเป็นช่วงที่ฝนตกชุก แต่ปัจจุบันชาวสวนยางจะออกกรีดยางเกือบทุกวัน เนื่องจากยางมีราคาดี อย่างไรก็ตามการทำสวนยางชาวบ้านจะทำกันเอง ยังไม่มีการจ้างแรงงานนอกพื้นที่หรือแรงงานต่างด้าวเข้ามา

อาชีพอื่นๆ

นอกจากนี้ก็มีนายทุนจากนอกพื้นที่เข้ามาลงทุนทำธุรกิจและการบริการด้านการท่องเที่ยว เช่น การทำเรือตกปลา และเรือสปีดโบทเพื่อรับส่งนักท่องเที่ยวไปตามหมู่เกาะต่างๆ โดยจะมีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการระหว่างเดือนตุลาคม-เมษายน แม้ว่าจะมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเดิน

ทางเข้า-ออกหมู่บ้านในช่วงเวลาดังกล่าว แต่มิได้ส่งผลให้มีการกระจายรายได้สู่ชุมชน ชาวบ้านกล่าวว่านักท่องเที่ยวเพียงแต่เข้ามาลงเรือเท่านั้น ไม่ได้มีการจับจ่ายใช้สอยในชุมชน

กล่าวได้ว่าโดยภาพรวมแล้ว ชาวบ้านคลองจาก-อ่าวตาลส่วนใหญ่ยังมีฐานะยากจน โดยเฉพาะครอบครัวที่ประกอบอาชีพทำประมงพื้นบ้าน ซึ่งปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ลดน้อยลง จึงส่งผลกระทบต่อรายได้ที่น้อยลง ในขณะที่ต้นทุนการทำประมงโดยเฉพาะน้ำมันมีราคาสูงขึ้น แต่ที่ยังประกอบอาชีพและดำรงครอบครัวอยู่ได้เพราะอาศัยความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ระหว่างชาวบ้านกับกลุ่มพ่อค้าและนายทุนซึ่งเป็นคนในพื้นที่

3.2.4 ข้อมูลพื้นฐานด้านสุขภาพอนามัย

การใช้บริการด้านสาธารณสุขของชาวคลองจาก-อ่าวตาล เมื่อเจ็บป่วยเล็กน้อย ชาวบ้านจะใช้บริการของรัฐที่เข้าถึงได้ง่ายคือ สถานีอนามัยประจำตำบล อยู่ห่างจากหมู่บ้านเป็นระยะทางประมาณ 3.5 กิโลเมตร ในทุกวันจันทร์จะมีแพทย์จาก โรงพยาบาลจังหวัดมาตรวจรักษาคนไข้ อย่างไรก็ตามชาวบ้านที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดีมักจะเข้ารับบริการด้านสาธารณสุขจากโรงพยาบาลเอกชนหรือคลินิกในตัวจังหวัด โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่ามีความเชื่อมั่นต่อความเชี่ยวชาญในการตรวจรักษาของแพทย์ในสถานบริการทางสาธารณสุขในตัวเมือง ประกอบกับการได้รับการบริการที่ดีจากบุคลากรในสถานบริการทางสาธารณสุขของเอกชนและการเดินทางเข้าไปในตัวจังหวัดนั้นมีความสะดวกรวดเร็ว เมื่อได้สอบถามถึงปัญหาสุขภาพอนามัยที่พบในบ้านคลองจาก-อ่าวตาลจากแพทย์ประจำตำบลและเจ้าหน้าที่ประจำสถานีอนามัยพบว่า "ในกลุ่มของเด็กและเยาวชนไม่ค่อยพบว่ามีปัญหาสุขภาพ แต่ในกลุ่มของผู้ใหญ่และผู้สูงอายุพบว่ามีปัญหา โรคอ้วน โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูงและโรคหัวใจ เป็นต้น"

3.2.5 ข้อมูลด้านการรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนา

จากการเข้าศึกษาข้อมูลด้านองค์กรชุมชนในบ้านคลองจาก-อ่าวตาลพบว่า การเกิดขึ้นขององค์กรต่างๆภายในชุมชนแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ กลุ่มองค์กรตามธรรมชาติ และกลุ่มองค์กรที่มาจากการจัดตั้งหรือได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆที่อยู่ภายนอก ซึ่งแต่ละลักษณะมีรายละเอียดดังนี้

1) **กลุ่มองค์กรตามธรรมชาติ** คือ กลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและสิ่งแวดล้อม เป็นการรวมตัวของชาวบ้านในชุมชนเอง โดยได้รูปแบบมาจากหมู่บ้านใกล้เคียงโดยมีกำนันปิ่นประธานกลุ่มนี้เกิดขึ้นจากเงื่อนไขและความต้องการร่วมกันของสมาชิกในชุมชนที่ต้องการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของตนเอาไว้ อย่างไรก็ตามการ

ดำเนินการกลุ่มต้องพบปัญหาอุปสรรคเนื่องจากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มกับผู้ประกอบอาชีพ
ประมงประเภทเรือคน มีการประชุมทุกวันที่ 6 ของเดือน

2) กลุ่มองค์กรที่มาจากการจัดตั้ง (ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ที่อยู่
ภายนอก)

- กลุ่มสตรีเพื่อการพัฒนา ประกอบด้วย กลุ่มแม่บ้านและกลุ่มสตรีอาสา แม้จะมีชื่อเรียกที่
แตกต่างกันแต่โครงสร้างสมาชิกของกลุ่มนั้นมีความทับซ้อนกัน สตรีและแม่บ้านในชุมชนจะเป็น
สมาชิกของทั้ง 2 กลุ่ม ในสถานการณ์ที่เป็นจริงภายในชุมชน สตรีหรือแม่บ้านส่วนใหญ่ไม่มีเวลาที่
จะมาร่วมกิจกรรมกลุ่ม แม้ว่าจะมีผลิตภัณฑ์จำพวกน้ำพริกต่างๆออกจำหน่ายแต่เป็นกิจกรรมที่มี
ผู้เข้าร่วมเพียงแค่ 5-6 คนเท่านั้น การจัดตั้งกลุ่มสตรีจึงไม่มีผลโดยตรงต่อการสร้างงาน สร้างอาชีพ
รายได้เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของสมาชิกในชุมชน บทบาทหน้าที่ที่สำคัญของผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มสตรี
เพื่อการพัฒนา คือ การเข้าร่วมงานของทางจังหวัดเมื่อมีการแจ้งมาเท่านั้น

- กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 มีการประชุมทุกวันที่ 17 ของ
เดือน

- กองทุนหมู่บ้านดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 มีการประชุมทุกวันที่ 25 ของเดือน เปิด
ให้ลูกบ้านกู้ยืม ไปลงทุนในการประกอบอาชีพแล้วผ่อนชำระคืนในรอบปี อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 50
สตางค์ต่อเดือน